

РЕЦЕНЗИЯ

от професор д-р Богдан Боянов Мирчев

Със заповед (РД 38-19 от 12.01.2024 година) на Ректора на Софийския университет „Св.Климент Охридски“, професор д-р Георги Вълчев, съм определен за външен член на научното жури в конкурс за заемане на академичната длъжност „професор“ по професионално направление 2.1 Филология (История на културата на немскоезичните страни), обявен в ДВ, бр.96 от 17.11.2023 година.

За участие в конкурса е допусната доцент дфн. Мария Илиева Ендрева-Черганова от катедра „Германистика и скандинавистика“ на Софийския университет „Св.Климент Охридски“. Други участници в конкурса няма.

Мария Ендрева-Черганова е родена на 18 юни 1977 година в град Гоце Делчев. Там през 1995 година е завършила средно образование в гимназия с хуманитарен профил. В Пловдивския университет „Паисий Хилендарски“ е следвала специалност „Български език и немски език“. За един семестър е била на частично следване в Хайделбергския университет, където е участвала в литературни семинари. През 2000 година придобива магистърска степен. Магистърската ѝ теза е на тема „Учението за мистичната тъмнина при Майстор Екхард, Новалис и Рилке“.

След завършване на висшето си образование Мария Ендрева започва работа като учителка по немски език в 73 СОУ „Владислав Граматик“ в София. В края на 2001 година, след успешно участие в конкурс, е назначена за асистент по немска литература и култура в катедра „Германистика и скандинавистика“ към Факултета по

класически и нови филологии на Софийския университет „Св. Климент Охридски“. През 2011 година защитава дисертационен труд на тема: „Възгледите за изкуството в критическите творби на Райнер Мария Рилке“, след което ѝ е присъдена научно-образователната степен „доктор“. През същата година тя става „главен асистент“ и катедрата по „Германистика и скандинавистика“ на Софийския университет след моето пенсиониране, ѝ възлага да провежда въведените от мен като задължителни дисциплини в бакалавърската степен на обучение за специалност „Немска филология“ лекционни курсове „Увод в културната история на Германия“ и „История на културата на немскоезичните страни XVII-ти – XX-ти век“. Доц.дфн. Мария Ендрева е титуляр на тези лекционни курсове и сега. Нормативно определената ѝ преподавателска дейност тя допълва със семинарни занятия главно на литературно-историческа тематика за новелите на Томас Ман, творчеството на Новалис, на Рилке, на Хофманстал, модерни течения в немскоезичната литература от началото на XX век, средновековния германски рицарски епос, литературното движение „Бурни устреми“, а отскоро и за „Немскоезичната култура 1871 – 1933 г“. В удивителното тематичното разнообразие на тези семинари, характерно впрочем и за научните ѝ публикации, проличава трайният интерес на Ендрева към автори и течения от различни периоди в немската литература, а и към различни факти в областта на литературната и културна рецепция. Несъмнено ползотворен фактор по отношение на научната ерудираност в областта на германистичното литературознание, а и културология, която Ендрева е придобила за сравнително кратко време, имат и професионалните ѝ контакти и дискусии по научни проблеми с колеги-

германисти от университети в Германия и Австрия при нейните средносрочни специализации в тези страни.

За участие в конкурса доц. дфн. Мария Ендрева – Черганова е представила пълен списък на своите публикации, В него има данни за 5 монографии, 48 статии и две рецензии. На културно-историческа тема сред публикациите ѝ до 2017 г. е книгата ѝ “Kulturgeschichte des deutschen Mittelalters” – (Културна история на немското Средновековие), изд. „Полиграфюг”, Хасково, 2014 г. 314 стр. В нея са представени и коментирани факти от европейската история от античността до първите десетилетия на XVI век, като фокусът е върху личности, събития, идеи и културни реалии в земите на стария германски райх - „Свещената римска империя”. Съдържанието на тази книга, съответства на определеното ѝ от нейната авторка прагматично предназначение – да бъде източник на базисни знания за студентите по немска филология във връзка с лекционните курсове и семинари по културна история на немскоезичните страни. С този свой труд доц. Ендрева показва добра научна осведоменост в областта на германската история и култура, а с това и необходимата квалификация да бъде титуляр на лекционни курсове за германисти в тематичния обхват на немската културна история.

Списъкът на свои публикации (след 2017 г.), който доц. дфн. Мария Ендрева е представила за участие в конкурса за професор съдържа една монография – „Наративите в немската култура по времето на Реформацията (1517 - 1648)“, издадена като книга в Университетското издателство „св Климент Охридски“ през 2023 година и 20 статии. От тях 16 са литературно-критически и почти всички се на теми, свързани с немскоезични автори и техните

произведения, само една се отнася до мотив в българската съвременна литература. На културно-историческа тематика са 4 от посочените в списъка статии. Едната е „Наративите за труда в различни исторически епохи“ (отпечатана в сборника. „Германистика и скандинавистика“, том I, бр.2 стр. 185 – 201), а другите три са на теми в областта на културна рецепция – “Medienbilder des Balkans im deutschsprachigen Raum“ (2022); “Paradigmatische Fremdbilder in den Reiseberichten von Felix Kanitz und Karl-Markus Gauß am Beispiel vom Verhältnis zum Geld und Konsum in Bulgarien” (2020); “Das Bild des mittelalterlichen Bulgariens. Beispiele aus der deutschen und der bulgarischen Historiographie”, 2018,

Основният научен труд, представен от доц. дфн. Мария Ендрева за конкурса е споменатата вече нейната монография „Наративите в немската култура по време на Реформацията (1517 – 1648)“ . Вариант на постмодерната концепция за „наратив“ и инициирани от него “разкази“, както отбелязва в своите „терминологични уточнения“ (17стр.), Ендрева, е възприела от С. Ел Уасил и Ф.Кариг (Samira El Ouassil и F.Karig), съавтори на книгата „Erzählende Affen. Mythen, Lügen, Utopien – Wie Geschichten unser Leben bestimmen. Narrative vom Patriarchat oder der Klimakrise“, Berlin, 2021.

Наративите от времето на Реформацията, които авторката изследва в своя труд, са тези за властта, за протеста, за индивидуализма за толерантността и за нацията. В обемистата книга (500 стр.) Ендрева представя времето на Реформацията в Германия широкообхватно, като в отделни параграфи „разказва“ (като подтекст на наратива) за дейността и основните реформаторски идеи на Мартин Лутер, за негови сподвижници, за негови опоненти, за видни хуманисти,

„разказва“ за политически събития, за религиозните войни и бунтове, за културата и изкуството, за науката – медицина и химия, за градовете и селата в Германия по време на Реформацията. Този начин на изложение се осъществява последователно с оглед на ключовото понятие в заглавието на труда – „Наративи в....“. Несъмнено многостранната информация за Реформацията в Германия - за Лутер и другите видни нейни дейци - , както и за специфичните нейни отражения в културата и изкуството и породените от нея важни религиозни, държавно-политически и социални промени и конфликти е важна за разширяване на съвременната представа у нас за това важно цивилизационно събитие от световен мащаб. По отношение на това книгата на Мария Ендрева, според мен, има приносен характер. Имам някои критически забележки: В уводния текст обяснението на „наратив“, при позоваване единствено на модернистичната представа за това понятие на С. Ел Уасил и Ф.Кариг, е неубедително. Уместно би било поне да се спомене дефиницията на американските литератори Робърт Келог и Робърт Едуард Скоулз, които въвеждат „narrative“ като термин през 1966 година. Не е вярно, че Ханзата „се е възползвала от новите условия в световната търговия в края на XV и началото на XVI век“. Тези нови условия са една от причините за упадъка на Ханзата по онова време.. В раздела относно наратива за нацията не се споменава приноса на Лутер за възникването на мита за германски национален герой, когото той назовава Херман. Германската национална идея е възникнала не по време, а преди началото на Реформацията като реакция на италианския национализъм. В прегледа си на „Литература за Реформацията в България“(11-15 стр.), авторката не споменава единствената книга в България с текстове от Лутер и

Мюнцер (преведени от проф. Борис Парашкевов и Вили Брюкнер) - „Оратори на немската Реформация. Мартин Лутер. Томас Мюнцер“, в която съдържа и встъпителна научна студия от Богдан Мирчев - „Мартин Лутер и Томас Мюнцер – изразители на идеите на немската Реформация (5-30 стр.).

Доцент дфн. Мария Ендрева е участвала в 40 германистични научни конференции в България, Австрия, Германия, САЩ, Румъния, Полша и Израел. Тя е ръководител на няколко проекта за колективна научна дейност в СУ, организира дейности, свързани с портала Alumni Deutschland, с Гьоте-институт, а също така конференции и срещи като ръководител на Австрийската библиотека в СУ. Член е на ръководството на Хумболтовия съюз в България, членува в Съюза на българските германисти, в Съюза на австрийските германисти. Доцент дфн. Мария Ендрева в края на 2023 година бе избрана за ръководител на катедра „Германистика и скандинавистика“ към ФКНФ на СУ. Нивото на чуждоезиковите си умения по немски, английски, руски и испански е посочила съобразно общоевропейската схема на степенуване. Дигиталната ѝ компетенция е на високо ниво по отношение на обработка на информация, комуникация, създаване на съдържание и сигурност. Тя администрира две от страниците на Катедрата по германистика и скандинавистика, както и страницата на Съюза на българските германисти.

Предвид гореизложеното по отношение на академичната преподавателска и научната дейност, на организационните способности, чуждоезиковите знания и други, споменати от мен нейни качества, предлагам на доцент дфн. Мария Ендрева да бъде присъдено

научното звание „професор“, съгласно обявения конкурс за професор по културна история на немскоезичните страни .

София, 08.03.2024

проф. д-р Богдан Мирчев

